

Prof.Dr. Mehmet Zeki AYDIN¹

Merhamet azalırsa istismar artar'

10.05.2019 00:03 **Güncelleme:** 10.05.2019 00:03

Değerler ve ahlak eğitiminde en önemli iki değer empati ve merhamet olduğunu ifade eden Prof. Dr. Mehmet Zeki Aydın, “İnsanlarda empati ve merhamet duygusu azalırsa, çocuk istismarı, insanlara ve hayvanlara şiddet artar” dedi.

SÖYLEŞİ: ÖZLEM DOĞAN

Teknolojinin hayatımızın her alanına nüfuz etmesiyle birlikte insanlar arası iletişim kolaylaşıp yaygınlaştığı kadar aileler arası paylaşım, birlikte vakit geçirme azaldı. Bireyler yalnızlaştı. Bununla birlikte son dönemlerde sıkça istismar ve işkence haberlerine rastlıyoruz. Toplumumuzun ahlak ve maneviyatına neler oluyor? İnsanların bencilce ve merhametsizce davranışlarının altında neler yatıyor? Çocuklarımızın, gençlerimizin ve ebeveynlerinin değerler eğitiminde eksikleri neler? Sorularımızı ve toplumumuzun bu yöndeki sorunlarını Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet Zeki Aydın'la konuştuk.

-Günümüz gençliğinin saygısızlığından ve vicdana uymayan davranışlarından yakınıyoruz. Özellikle büyüklere, evde ya da okulda sergilenen tavırlar ve hayvanlara uygulanan şiddet gibi... Nerede hata yaptık?

Toplumumuzda uzun yıllar aşırı koruyucu ve baskıcı tutum hâkim oldu. “Terbiyeli” olmakla “sıkılgan” olmayı birbirine karıştırdık. Ağır baskı ve aşırı koruyuculuk altında öğretmeni ile konuşurken bile kekeleyen, ter içinde yüzü kızaran, üniversite öğrencisi olduğu halde bir topluluk önünde konuşmayı “ölüm” ile eş değer tutan, hakkını savunamayan, ne verilirse ona razı olan, doğruları seslendirmeye cesareti olmayan bireyler yetişti. Bunun yanlış

¹ www.mehmetzekiaydin.com Email: mehmetzekiaydin@gmail.com

olduğu anlaşılıncı eğitim anlayışımız değişmeye başladı. Son zamanlarda, başka bir tehlike, salgın bir moda ailelerimizi yakıp yıkmaya başladı.

Önemsiz sebeplerle boşanmalar arttı

-Nasıl bir moda bu?

Ailelerimiz, şeklen ithal aile modellerinin çok güzel olarak sunulmasından, eski tutuma bir tepki olarak yeni bir arayış çabasından, cinsel özgürlük ve rahatlık beklentilerinden, ekonomik, siyasî ve ideolojik çıkar umanların aile yapımızı yıkmaya yönelik propagandalarından, telkin ve teşviklerinden etkilendiler. Kimi aileler, çocuklarını ayak bağı gibi görmeye başladılar. Önemsiz sebeplerle boşanmalar arttı.

-Bu durum çocukları nasıl etkiledi?

Bu bireyselci çocukların, bir gün bireyselci anne babalarını yalnızlığa terk edeceklerine hiç şüphe yok. Evlerden kovulan ihtiyaşların sayısı, model olarak alınan toplumlardaki sayıya ulaştığında, tıpkı oralardaki gibi aile diye bir şey kalmayacak, çiftler ocuk yapmayacak, istenmeden doğan çocuklar da ortada kalacaklardır.

Baskıcı tutum kişiliksiz yapar

-Ebeveynlerin çocuklarına anne baba olmaktan çok kleleşmiş bir mahkmiyetle her isteğini yapması ve dur diyememesi çocukları nasıl etkiliyor?

Aşırı koruyucu yaklaşıma sahip ailede yetişen ocuk, bağımlı, kendine güveni olmayan, duygusal sorunları olan bir kişi olur. Aşırı koruyucu tutum, çocuğun sosyal gelişimini ve uyumunu zedeler ve bencil bir kişilik geliştirmesine neden olur. Çocuğun bir yanlışlık yapacağından korkarak üzerine aşırı derecede titrenen, onun yerine, işleri anne babasının yaptığı bir ailede yetişen ocuk, bağımsız bir kişilik geliştiremez. 14 yaşındaki kızını, bir yıl öncesine kadar elleriyle besleyen, banyosunu yaptıran ve tırnaklarını kesen anne, çocuğunun tembelliğinden, arkadaş ilişkilerinin kötülüğünden ve okuldaki derslere karşı ilgisizliğinden şikâyet etmektedir.

-Aşırı koruyuculuğun zıddı aşırı serbest tutumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Aşırı serbest anne ve baba tutumundaki anne baba, çocuğun doğru veya yanlış hiçbir hareketine karışmaz, yanlışlarına bile kızmaz. ocuk da neyin doğru ve yanlış olduğunu kesin olarak öğrenemez, deneme yanılma yolu ile öğrenmeye çalışır. Çocuğa sayısız haklar tanınmıştır, ancak, nerede duracağı kesinlikle belirlenmemiştir. Ağlamayı veya tepinmeyi

alışkanlık haline getiren çocuğun elinde oyuncağa dönen anne baba, çocuktan çekinir duruma gelmiştir. Çocuklar neyin doğru, neyin yanlış olduğu konusunda karar veremeyen, kendini denetleyemeyen ve yönetemeyen, aşırı serbestlik beklentisi içinde, bencil, özgürlüğü kısıtlandığında toplum dışı ve isyankar davranışlara başvuran bireyler olabilmektedir.

Sokağa bırak, sokakta bırakma

-Peki orta yolu nasıl bulacağız?

Çocuğun, aşırı koruyucu tutumla kendi gücünü ortaya çıkarmasına, kendisini denemesine izin vermemek ne kadar yanlışsa, onu tamamen kendi haline bırakmak da o kadar yanlıştır. Çocuk sokağa bırakılmalıdır, ama sokakta bırakılmamalıdır. İster çocuğun tamamen kendine yeten bir insan olması amacıyla, isterse anne babanın özgürlük ve rahatlığı için yapılsın, çocuğun şefkat ve ilgiden mahrum bırakılması, istenmeyen ve üzücü sonuçlara yol açacaktır.

-Çocuğa verilecek tüm değerler eğitimi ebeveynleri tarafından mı oluşturulur yoksa fıtrattan mı kaynaklanır?

İnsan ne tamamen iyilik, ne de tamamen kötülük üzerine yaratılmıştır. Aksine insan, iki tarafa da eğilimli olarak var edilmiştir. Her çocuk annesinden, doğruyu yanlıştan ayırt etmeye müsait olarak doğar. Kötü bir eğitim ile bozulmaz ve dış etkenlerden kurtulursa iyi ahlakı gelişmiş bir insan olur. Bundan şu anlaşılır: İnsan, çocukken aldığı eğitime ve büyüdüğünde seçeceği davranışlara, alışkanlıklara göre huy sahibi olur. Hangi davranışı yerleşmiş ve alışkanlık haline gelmişse, buna göre güzel veya çirkin huy sahibi olur. Arzu edilen şey, insanda bulunan eğilimleri söküp atmak değil; onları dengeli bir şekilde kullanarak davranışları erdemlerle süslemek, kötü duygu ve davranışlardan uzaklaşmaktır.

Önce ebeveynler eğitilmeli

-Çocuğun rol modeli olan ebeveynler mi eğitilmeli önce?

Elbette ebeveynler önce eğitilmelidir. Bu nedenle çocuk eğitimi değil anne ve baba eğitimi diyoruz. İnsanlar özellikle de çocuklar modelden öğrenir. Model yoluyla öğrenmede birey, bir başkasının davranışlarını görür ve o davranışları kendisi de yapar.

-Yaklaşık 30 yıldır dede ve büyükannelerle birlikte büyümeyen bir nesil yetişiyor. Çocuk üzerinde büyük anne ve büyük babanın etkisi nedir?

Çocuk gelişimi açısından bakıldığı zaman dede ve nine figürlerinin çocuğun sosyal, psikolojik ve kültürel gelişimde vazgeçilmez bir yeri vardır. Çocuğun sosyalleşmesinde, çevreye uyumunda aile içinde dede ve ninenin önemi büyüktür. Çocuk, büyüklerle davranış modellerini evdeki dede ve ninelerden öğrenir. Dede, anneanne ve babaannesiz yetişen çocukların, daha doğrusu böyle ailelerin en önemli yaşadığı sorun yalnızlıktır. Günümüz insanı yalnız yaşıyor bunun bir sebebi de aile büyüklerinin devre dışı kalmasıdır.

Ailemizin yerini internet aldı

-Özellikle annenin kariyerli olması ve yuvada büyüyen çocuklar, anne ile büyüyen çocuklara göre eğitim açısından daha mı risk altında?

Günümüzün çekirdek aile modelinde anne ve baba çalışıyor, çocuk da tek başına kalıyor. Çocuk, 0-6 yaş arasında edinmesi gereken davranışları elde edemiyor ve tamamen yalnızlığa itilmiş oluyor. Aileler küçüldükçe insanlar birbirlerinden iyice uzaklaştılar. Sevdiklerimiz, eşimiz, dostumuz, akrabalarımız hayatımızdan çıktıkça internet ve televizyon hayatımıza hâkim olmaya başladı.

-Müslüman bir toplum olmamıza rağmen çocuğa istismar, hayvana istismar ve şiddet vakalarıyla karşılaşıyoruz. Bu sorunun altında ne yatıyor?

Değerler ve ahlak eğitiminde en önemli iki değer empati ve merhamet değerleridir. İnsanlarda empati ve merhamet duygusu azalırsa, çocuk istismarı, insanlara ve hayvanlara şiddet artar.

Eğitimde disiplin önemli

-Çocuğu eğitirken yasaklar koymak ve özgür bırakmak arasında bocalayan ebeveynlere ne tavsiye edersiniz?

Eğitimde disiplin önemli. Özellikle bebeklik ve ilk çocukluk döneminde disiplin kazanma daha da önemli. Çocuğun davranışlarını disiplin altına almak, ona kullanılabilir özgürlük alanını öğretmek demektir. Çünkü çocuğu tamamen özgür bırakmak, başkalarının haklarını çiğnemeyle veya kendisine ve çevresine zarar vermekle sonuçlanabilir. Ceza ve disiplin birbirine karıştırılmamalı. Disiplin, kabul edilebilir nitelikteki davranışları belirleyen kuralların ve kontrollerin tümüdür. Ceza ise çocuğun uymadığı kuralların karşılığında ödediği bir bedeldir. Ceza tehditleri sözde kalınca, ebeveynin otoritesi zayıflar.

PROF.DR. MEHMET ZEKİ AYDIN KİMDİR?-----

1959 yılında Konya’da dünyaya gelen Mehmet Zeki Aydın, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun olduktan sonra Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Eğitimi Anabilim Dalı’nda doktorasını tamamladı. Ankara’da öğretmen ve Milli Eğitim Bakanlığı’nda eğitim uzmanı olarak görev yaptı. 1994-2011 yılları arasında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde çalıştı. 1998’de doçent ve 2004’de profesör oldu. Tunus’ta 10 ay, Belçika’da 3 ay, Fransa ve Almanya’ da birer ay araştırmalarda bulundu. Hâlen Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde öğretim üyesidir. Evli ve iki çocuk babasıdır.